SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
ULUSLARARASI - DİSİPLİNLERARASI
KADIN ÇALIŞMALARI KONGRESİ
05-07 MART 2009

SAKARYA UNIVERSITY
INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY
WOMEN STUDIES CONGRESS
March 05th-07th, 2009

KONGRE BİLDİRİLERİ
I. CİLT

Destekleyen Kuruluşlar

CamScanner ile tarandı

Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü

ULUSLARARASI – DİSİPLİNLERARASI KADIN ÇALIŞMALARI KONGRESİ

05 – 07 Mart 2009

KONGRE BİLDİRİLERİ
I. Cilt

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Prof. Dr. Binnaz BAYTEKİN
Yrd. Doç. Dr. Fatma FİDAN
Yrd. Doç. Dr. Gülsemin HAZER
Yrd. Doç. Dr. Dilek AYGİN
Yrd. Doç. Dr. Neşide YILDIRIM
Yrd. Doç. Dr. Meryem HAYIR
Okt. Fatih ŞİMŞEK

SAKARYA - 2009

CamScanner ile tarandı

Uluslararası – Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi
Kongre Bildirileri – I. Cilt

Yayına Hazırlayanlar:
Prof. Dr. Binnaz BAYTEKİN
Yrd. Doç. Dr. Fatma FİDAN
Yrd. Doç. Dr. Gülsemin HAZER
Yrd. Doç. Dr. Dilek AYGİN
Yrd. Doç. Dr. Neşide YILDIRIM
Yrd. Doç. Dr. Meryem HAYIR
Okt. Fatih ŞİMŞEK

ISBN: 978-975-7988-45-8
978-975-7988-46-5

Uluslararası – Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi'ne ait kongre bildirileri kitabının tüm yayın hakları, Kongre Düzenleme Kurulu'na aittir. Kitaptaki yazılardan yazarları sorumludur.

Baskı : Sakarya Üniversitesi Basımevi

Kapak : Hakan YALÇINER

İletişim Adresi:
Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü
Esentepe Kampüsü
54187 Sakarya

Tel.: 0 264 – 295 61 72 e-mail: kadinkongre@sakarya.edu.tr

CamScanner ile tarandı

Doç.Dr. Meltem ONAY, Seniye GEYIKÇI
Kadın Girişimcilere Yönelik "Strateji Geliştirmede",
Yerel Yönetimlerle İşbirliği İçinde Olmak, Mümkün Mü? 240

Yrd.Doç.Dr. Nilüfer NEGİZ, Yrd.Doç.Dr. Kürşat ÖZDAŞLI,
Arş.Gör. Gökhan ÖZKUL, Arş.Gör. Ali Murat ALPARSLAN
Girişimcilik Özellikleri ve Tipleri Açısından Cinsiyet Farklılıkları:
SDÜ-İİBF Araştırması 247

Doç. Dr. Rana ÖZEN KUTANİS
Kadın Girişimcilerin Algılanma Farklılıkları: Sakarya Örneği 258

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Selma KOÇ AKGÜL, Sinem SİKLON
Depremde Kadının Özel Alandan Kamusal Alana Geçiş Süreci ve Sivil Toplum
Kuruluşları 271

Tülay GÖRÜ
Avrupa Birliği Bilim Politikaları Çerçevesinde
Uzaktan Eğitim Alanında Kadın.....287

Öğr. Gör. Zuhal EROL
4. Kuvvet Medyada Topuk Sesleri
(Sakarya Yerel Medya Örneği).....293

Öğr.Gör.Zuhal EROL
STKLAR Da Kadın Kokusu Var…
(Sakarya Örneği).....301

TOPLUMSAL CİNSİYET

Cengiz UFUK, Meryem HAYIR
Sakaryada Kadın İstihdamı ve Sanayinin İş Gücü Talepleri 309

Deniz ÇÜRÜK
Kadın Tarihine Bakış ve Tarihi Evreleri.....320

Arş. Gör. Deniz ŞAHİN
Feminizm ve Devlet Bütçesi: Türkiye'de Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Olasılığı
Üzerine Bir Değerlendirme.....327

Yrd. Doç. Dr. Didem GÜRSES
Kadın ve Yoksulluk 336

Ehlinaz TORUN, Nilgün ŞENER
Toplumsal Yaşamda Ekonomik Anlamda Kadın Görselliğinin Kullanımı 344

Yrd. Doç. Dr. Elif Asude TUNCA, Öğrt. Gör. Yasemin KILINÇARSLAN
Kırgız Filmlerinde Kadın İmajı 354

CamScanner ile tarandı

SAKARYADA KADIN İSTİHDAMI VE SANAYİNİN İŞ GÜCÜ TALEPLERİ

Cengiz UFUK[•], *Meryem HAYIR*[•*]

The employment of women and industrial demand of the labor force survey of the Sakarya

Die Beschäftigung von Frauen und Industrie Nachfrage der Arbeitskräfteerhebung der

Özet: Türkiye'de kadın iş gücünün en fazla istihdam edildiği sektör tarım sektörüdür. Kırsal kesimden kentlere göç sürecinin yaşanmasıyla köydeyken aktif durumda olan pek çok kadın, kentli olunca işsiz duruma düşmüştür. Bu durumun pek çok nedeni bulunmakla birlikte en önemli nedeni göç eden insanların tarımsal uğraşı dışında her hangi bir mesleklerinin olmaması yani kentin talep ettiği kalifiye iş gücü olmamalarıdır. Kalifiye olmayan yeni kentli işsiz kadın nüfusun en fazla istihdam edildiği sektör tekstil sektörüdür. Tekstil sektörünün gelişmiş olduğu illerde bu nedenle sanayide çalışanlar içerisinde kadınların oranı daha yüksektir. Sakarya ilinde tekstil sektörü yer almaktadır; fakat sanayinin genel yapısı içerisinde bu oran fazla değildir. Metal sanayi ağırlıklı olan orta ve büyük ölçekteki sanayi içerisinde kadın istihdam oranları oldukça düşüktür.

Bu çalışmada Sakarya'da kadın iş gücüne olan talep ve beklentiler ortaya konmaya çalışılacak ve buradan yola çıkarak kadın istihdamı ile ilgili neler yapılabileceği ile ilgili görüşler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Sakarya, kadın istihdamı, sanayi sektörü*

Abstract: In Turkey, women workers are deployed mostly in the agricultural sector. Many women have become unemployed after migration process from rural to urban life. Although this had many reasons, the main reason is that the immigrant population has not been trained for the cities. The women, who re-visits in the cities are unemployed and unqualified, are generally deployed in the textile sector. Therefore, the women employees' population is higher in the provinces which textile industry is developed than the other provinces. In the province of Sakarya gives textile sector, but within the general structure of the industry, it has not enough shares. In the middle and large industrial sector that consist of mainly metal industry, the employment rate of women is very low.

In this study, the expectations of women in the labor market and the demand in Sakarya will be revealed, and then the solutions for employment of women will be discussed.

Key Word: Sakarya, Women employment, industrial sector

Zusammenfassung: *In der Türkei, Frauen Arbeitskräfte wurden am meisten in den Bereichen die Landwirtschaft arbeitet. Viele Frauen wurde nach dem Migration Prozess vom Land in die städtischen Lebens arbeitslos geworden. Obwohl dies viele Gründe hätte, ist die wichtigste Gründe die Immigranten Bevölkerung keine Begriffsbildung für die Städte hatten. Die Frauen, die neu in den Städten Aufenthalten und Unqualifizierte arbeitslosen sind, wurden am meisten in der textil Bereiche arbeitet. Deswegen sind die textil-Sektor entwickelte Provinzen, Frauen Anteil in der Arbeiter Bevölkerung höher als die*

• MEB, Hendek Lisesi Coğrafya Öğretmeni
•* Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

CamScanner ile tarandı

andere Provinzen. In den Provinz Sakarya gibt Textil-Sektor; aber innerhalb allgemeinen Struktur der Industrie nicht viele Anteil hat. Auswiegend Metall Branche tätigte Mittleren und großen Industrie Sektor ist die Beschäftigungsquote der Frauen sehr gering.

In dieser Studie, wurden die Erwartungen von Frauen auf dem Arbeitsmarkt und die Nachfrage in Sakarya bearbeitet. Danach wird versuchen was für die Frauen Beschäftigung getan werden kann.

Stichworte: *Sakarya, Die Beschäftigung von Frauen, Industrie*

1. Giriş

Ülkelerin kalkınmasının önemli bir unsuru da kadınların işgücüne katılımıdır. Genel manada Dünya nüfusu içinde istihdam oranlarının cinsiyete dağılımı incelendiğinde kadın istihdam oranının erkek istihdama göre çok az olduğu görülmektedir. Kadınların işgücü piyasasına girmeme nedenleri olarak; kadınların eğitim düzeylerinin düşük olması, kadın işgücü ücretlerinin düşük olması, aileden izin alamama, kadınların ev ve iş yaşamlarını uyumlu hale getirecek destekleyici mekanizmaların bulunmamasıdır (Sandıklı, F. 2008). Bunun yanında toplum tarafından kadın yüklenmiş roller ve beklentilerde kadınların işgücüne katılmamalarında etkili olan diğer bir faktördür (Kansız, N. ve Acuner, Ş. 2008).

Uluslar Arası Çalışma Örgütü(ILO) kayıtlarına göre; Dünya genelinde bizimde içerisinde bulunduğumuz Ortadoğu ve Kuzey Afrika'yı kapsayan Orta-Doğu coğrafyası, kadının iş gücü olarak çalışma hayatında en düşük oranda yer aldığı bölgeyi oluşturmaktadır. 1980 ve 2005 verileri üzerinden yapılmış olan bir çalışmada, kadınların en fazla 25–34 yaş gurubunda istihdama katıldıkları tespit edilmiştir. Bu yaş gurubundaki kadınlar 1980 yılında % 23 oranında çalışma hayatında yer alırken bu oran aynı yaş gurubu kadınlar arasında 2005 yılında %40 seviyesine çıkmıştır. Bu durumun en önemli nedeni bu bölgede yer alan ülkelerin çoğunluğunun Müslüman ülke olmasıyla alakalıdır. Dünyanın diğer bütün bölgelerinde kadınları çalışma hayatı içerisine katılma oranları çok daha yüksektir (Kapsos, 2007. S.25).

Kadınların tarım sektöründe ücretsiz iş gücü yada imalat sanayinde ucuz iş gücü olarak istihdam edildikleri belirtilmektedir. Kadınlar ağırlıklı olarak çalıştıkları bu alanlarda erkeklere göre düşük ücretler olmakta ve kötü muamelelere de maruz kalabilmektedirler. ILO'nun Asya Pasifik bölgesi üzerine yaptırmış olduğu bir çalışma da Türkiye'nin özellikle kanun karşısında kadın erkek eşitliğine sahip olduğu ve öğretmenlik, hemşirelik gibi mesleklerde kadın çalışan oranlarının yüksek olduğu belirtilmektedir. Türkiye'de kadınların sahip oldukları haklar pek çok Asya- Pasifik ülkesinde bulunmamaktadır(ILO 2009).

Kadınların iş gücüne katılımı ile ilgili bir başka çalışmada Fullerton'un Amerika örneğini incelediği çalışmadır. Bu çalışmada A.B.D'de 1950 yılından itibaren iş gücüne katılımda kadınların oranlarının giderek arttığı ortaya konulmaktadır. Buna bağlı olarak ta iş gücüne katılımda erkeklerin oranları azalış göstermektedir (Fullerton, 1999 S.4).

Dünya nüfusu içinde kadınların durumları gözden geçirildiğinde kadınlar, toplam nüfusun %50'sinden fazlasını meydana getirmekte, iş saatlerinin ise

CamScanner ile tarandı

%66'sını oluşturmaktadırlar. Nüfus ve iş saatlerindeki bu kadın ağırlığına rağmen kadınlar dünya gelirinin %10'una ve mülkiyetin %1'ine sahiptirler (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008, S. 9). Dünya genelinde bir işte çalışan 2,8 milyar insanın 1,1 milyarının (%39) kadın olduğu belirtilmektedir. Kadınların toplam istihdam içindeki payları ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle doğru orantılı bir seyir izlemektedir. Gelişmiş ülkelerde kadın istihdamı gelişmemiş ülkelere oranla daha yüksektir. "Türkiye geneline baktığımızda 2007 yılı verilerine göre kadın istihdam oranı yüzde 22,2 iken AB-15'te yüzde 59,7, AB–27[1]'de bu oran yüzde 58,3'tür" (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, s:25, 2009). Bu verilere göre kadın istihdam oranı erkelere göre düşük kalmakta, gelişmemiş ülkelerde ise kadın istihdam oranları erkeklere nazaran oldukça düşük gerçekleşmektedir. İstihdam oranları ile ülkelerin gelişmişlikleri arasında bağlantı bulunmaktadır. Diğer taraftan sanayinin gelişmediği ülkelerde nüfus yoğunluğunun tarım sektöründe bulunması nedeniyle iş gücüne katılım oldukça yüksektir. ILO'nun Dünyada 15 ve üzeri yaştaki nüfusun işgücüne katılma oranlarının dağılımını gösterdiği çalışmasında bu durum açıkça görülür (www.ilo.org/public/english/employment/gems/eeo/download/kilm01.pdf, S.5, 28.02.2009). Bu durum iş gücüne katılım ile gelişmişlik arasında bütün coğrafyalarda aynı sonucu çıkarma yanlışına bizi götürmemelidir. İş gücüne katılım oranlarının %80'lerde olduğu sub-sahra ülkeleri Dünya'nın en geri kalmış bölgesini oluşturmaktadır.

Çalışan nüfus içerisinde kadın ve erkeklerin iş gücüne katılımı bütün dünyada aynı değildir. Ülkelerin gelişmişlikleri, kültürel yapıları kadın ve erkeklerin aktif çalışma hayatı üzerinde etkili olmaktadır. İslam coğrafyası iki cins arasında ki farkın en yüksek olduğu alandır (www.ilo.org/public/english/employment/gems/eeo/download/kilm01.pdf, S.6, 28.02.2009). İslam dünyasında kadın ve erkekler arasında %50'den fazla farkın olduğu ülkelerin tamamı Müslüman ülkelerden oluşmaktadır. Bizim de içerisinde bulunduğumuz ikinci guruba; Fas, Tunus, Mısır, Batı Sahra, Sudan, Fildişi sahili, Yemen, Hindistan gibi ülkeler dâhildir. İkinci guruba dâhil Müslüman ülkelerle aynı guruba dâhil olan üç ülke daha vardır. Bunlar Amerika kıtasından Meksika, Guyana ve Paraguay'dır. ILO'nun haritasının da açıkça ortaya koyduğu gibi ülkelerin sosyal yapıları kadının çalışma hayatında aktif rol oynamasını etkilemektedir. Türkiye'de de tarım sektörü dışında kadınlar çalışma hayatında fazla yer alamamaktadırlar.

2.Türkiye'de Kadının Çalışma Hayatındaki Rolü

Türkiye'de Kadınların işgücüne katılma oranı 1990'da yüzde 34,1 civarındayken, 2002 yılında yüzde 26,9, 2004 yılında yüzde 25,4, 2007 yılı için yüzde 24,8'dir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008). Resmi kayıtlara göre 2007 yılında toplam nüfusun %30'u istihdam edilirken, erkek nüfusta bu oran %44,2, kadın nüfusta ise %15,7 olarak tespit edilmiştir.

[1] 1 Mayıs 2004 tarihinde 10 ülkenin (Kıbrıs Rum Yönetimi, Malta, Polonya, Slovakya, Slovenya, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Çek Cumhuriyeti) AB'ye üye olması ile AB'nin toplam üye sayısı 15'ten 25'e yükselmiştir. 2007 yılında Bulgaristan ve Romanya'nın üyeliği ile AB'ye üye olan ülke sayısı 27 olmuştur.

CamScanner ile tarandı

2008 yılı sayım sonuçlarına göre ise toplam istihdam yaşanan ABD kaynaklı ekonomik krize bağlı olarak %29,8'e, erkek nüfusta istihdam %43,6'ya gerilemiştir. Kadın nüfusun istihdam oranı ise %15,8'e yükselmiştir (TÜİK, 2009). 2002 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı sonuçlarına göre Türkiye'de ücretle çalışanlar içinde kadınların payı 956.634 kişi ile %24 olarak tespit edilmiştir. Aynı sayım raporuna göre imalat sanayinde çalışanlar içinde kadınların payı %39,64'dür. Toplam istihdam içinde sağlık işleri ve sosyal hizmetlerde çalışan kadınların payı %64,5, mali ve aracı kuruluşların faaliyetlerinde çalışan kadınların oranı %46,6, imalat sanayinde ücretle çalışanların %22,7'si kadındır. İmalat sanayinde istihdam edilen kadınların %29,42 tekstil sanayi, %32,80'i giyim eşyası imalatında ve %8,53'ü gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe çalışmaktadır (DİE, 2002 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı).

2006 yılında 15 yaş üstü erkek nüfusun istihdam oranı %73,98, 2007 yılında %73,91, 2008 Kasım ayında ise %73,54 olarak belirlenmiştir. Kadın nüfusun istihdam oranı ise erkek nüfus istihdamın yaşanan kısmı azalmaya ters oranda artış göstermiştir. Nitekim 2006 yılında 15 yaş üstü kadın nüfusun %26,02'si bir işte istihdam edilirken bu oran 2007'de %26,09, 2008 Kasım ayında %26,46 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2009). Ancak yinede Türkiye'deki kadın istihdam oranı ortalaması %59 civarında olan AB ülkeleri ortalamasının çok altındadır. Türkiye kadın istihdam oranının bu derece düşük olmasının en önemli nedeni kırdan kente göç ile tarım sektöründe çalışan kadınların kentte yeterli eğitim ve mesleki bilgi-beceriye sahip olmaması nedeniyle kent işgücü piyasasına girememeleri ve ev kadını olmalarıdır. Bu durumun oluşmasında sosyal faktör olarak dinin etkisini de belirtmek gerekmektedir. Genel inanışa göre İslam dini kadının yabancı ortamlarda çalışması yerine evde olmasını teşvik etmektedir. Bu durumu Şekil 2'de de açıkça ortaya konulmuştur. Nitekim İşgücüne katılmayan 100 kadından 63'ü işgücüne katılmama nedeni olarak "ev kadını" olmalarını göstermektedir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009).

CamScanner ile tarandı

Tablo 1: Türkiye'de Toplam İstihdam Ve İstihdamın Cinsiyete Göre Faaliyet Kollarına Dağılışı (15+ yaş,*bin kişi)

	2006			2007			2008 KASIM		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Tarım	5.713	3.070	2.643	5.601	2.985	2.616	5.494	2.986	2.507
Madencilik	120	118	2	136	133	2	105	103	2
İmalat sanayi	3.928	3.151	777	3.949	3.170	779	4.017	3.226	791
Elektrik, gaz, su	87	82	6	100	96	4	93	86	7
İnşaat ve bayındırlık işleri	1.189	1.155	34	1.224	1.191	33	1.245	1.205	41
Toptan perakende ticaret	4.439	3.802	636	4.489	3.820	669	4.433	3.745	688
Ulaşım	1.091	1.019	72	1.124	1.049	74	1.087	1.005	81
Mali kurumlar	949	690	259	1.008	733	276	1.110	805	305
Toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler	3.439	2.415	1.024	3.559	2.484	1.075	3.732	2.514	1.217
Toplam	**20.954**	**15.502**	**5.452**	**21.189**	**15.661**	**5.528**	**21.315**	**15.676**	**5.639**

Kaynak: TÜİK, 2009

Türkiye'de 2008 yılı kasım ayı verilerine göre kadınların en fazla istihdam edildiği sektör %44,46 ile tarım sektörüdür. Kadın istihdamının kentlerde en fazla gerçekleştiği sektör ise hizmet sektörü olup %21,58 paya sahiptir. İmalat sanayi sektöründe çalışan kadınların oranı ise %14,03 olarak belirlenmiştir. Kadınlar kente göre kırsal alanda daha çok işgücüne katılıyor gibi görünse de bunların yaklaşık yüzde 77'si ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, s:25, 2009). Yine Mevsimlik tarım işçiliğinde de belirgin bir kadın işçi ağırlığı vardır. İmalat sanayi kadın işgücünün oldukça sınırlı olduğu bir sektördür. Oysa imalat sanayinin gıda tekstil gibi alanlarında kadınlar düşük ücretli ve sigortasız işgücü olarak çalıştırılmaktadırlar. 2006 yılı verilerine göre tarımda istidam edilen kadın nüfus oranı %48,47, hizmet sektöründe çalışanların oranı %18,78, imalat sanayinde çalışan kadınların oranı ise %14,25'dir. Buradan da anlaşılacağı üzere tarım sektöründe istihdam edilen kadın nüfus azalırken hizmet ve imalat sanayinde istihdam edilen kadın nüfus yılda yıla küçük oranlarda da olsa artış göstermektedir.

3.Sakarya'da Kadının Çalışma Hayatındaki Rolü

Sakarya ilinde istihdam yapısı Tablo 2'de verilmiştir. 2008 adrese dayalı nüfus kayıt sisteminde istihdam bilgileri araştırılmadığı için bu konuda 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçları kullanılmıştır. Buradaki genel düşüncemiz, bugün tarım sektöründeki istihdamın azaldığı, hizmet ve sanayi sektörlerinde ise arttığı yönündedir. Nitekim Sakarya'da sanayi özellikle 2000 yılı sonrasında önemli bir gelişme göstermiştir (Ufuk, C. 2008). Sakarya da 1980 yılında kadınlarda işgücüne katılma oranı %50,6 iken 2000 yılında bu oran %41,1'e düşmüştür (DİE, 2000 Nüfus Genel Sayımı Sakarya s:36). Bu durumun temel nedeni kırsal

CamScanner ile tarandı

kesimden kente göç sonucunda tarım işçisi olarak istihdama katılan kadının şehirde ev kadını olarak istihdam dışında kalmasıdır.

Tablo 2: Sakarya İlinde İstihdamın Sektörler ve Cinsiyete Göre Dağılımı 2000

Sektörler	ERKEK		KADIN		TOPLAM	
	Nüfus	%	Nüfus	%	Nüfus	%
Tarım, Hayvancılık, Balıkçılık	68676	34,25	94864	82,93	163540	51,93
Madencilik	771	0,38	7	0,01	778	0,25
İmalat Sanayi	32775	16,35	6096	5,33	38871	12,34
Elektrik, Gaz, Su	869	0,43	82	0,07	951	0,30
İnşaat	20863	10,40	184	0,16	21047	6,68
Toptan, Perakende Ticaret	25255	12,59	3284	2,87	28539	9,06
Ulaştırma, Haberleşme	8578	4,28	315	0,28	8893	2,82
Mali Kurumlar	4321	2,15	1590	1,39	5911	1,88
Toplum Hizmetleri	38282	19,09	7941	6,94	46223	14,68
Diğer	124	0,06	26	0,06	150	0,05
TOPLAM	**200514**	**100**	**114389**	**100**	**314903**	**100**

Kaynak: DİE, 2000

Sakarya'da istihdam edilen nüfusun içinde erkeklerin oranı %64 iken kadınların payı %36'dır. Kadınların en fazla istihdam edildiği sektör %82,93 ile tarım iken, erkelerde istihdam yoğunluğu yine %34,25 ile tarım sektörü olarak gerçekleşmiş ancak oran olarak büyük bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Tarım sektöründe çalışan kadınların büyük kısmının Türkiye genelinde olduğu gibi ücretsiz aile işçisi olarak çalıştığı düşünülürse kadınların sosyal hayata ve işgücüne katılım oranlarının oldukça düşük olduğu ortaya çıkacaktır. İmalat sanayinde ve hizmet sektöründe istihdam edilen nüfusun cinsiyet yapısında tersi bir durum ortaya çıkmış, erkeklerin oranı kadınlardan daha fazla çıkmıştır.

Kadınların en fazla istihdam edildiği sektörler %82,93 ile tarım, %6,9 ile toplum hizmetleri ve %5,3 ile imalat sanayidir. Ticaret sektöründe istihdam edilen kadınların oranı %2,87 iken mali kurumlar, sigortacılık vb. hizmetlerde çalışan kadınların oranı %1,39 olarak tespit edilmiştir. Sakarya ilinde kadın istihdamının en az olduğu sektörler ise ulaştırma-haberleşme hizmetleri, inşaat, elektrik-gaz-su hizmetleri ile madenciliktir (Şekil: 1).

CamScanner ile tarandı

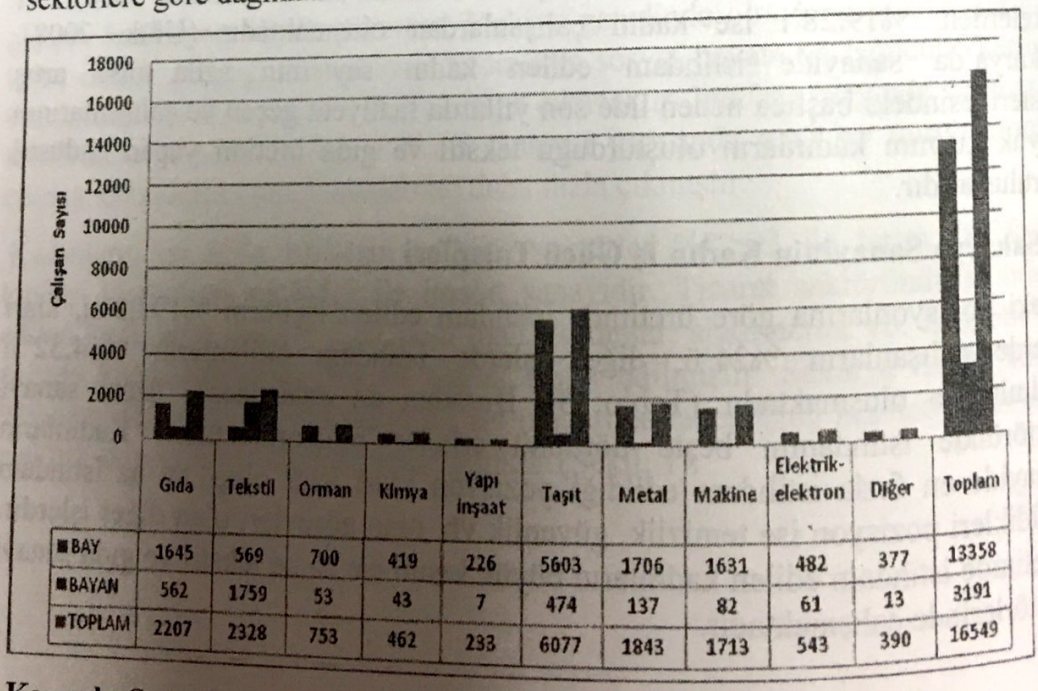
Tablo 3: Sakarya'da 19 ve daha fazla çalışanı olan sanayi kuruluşlarında çalışanların cinsiyet yapısı ve işteki pozisyonları

	Üretim		İdari		Diğer İşler		Toplam	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Erkek	11063	80,98	1518	75,94	683	85,48	13358	80,72
Kadın	2598	19,02	481	24,06	116	14,52	3191	19,28
Toplam	13661	100	1999	100	799	100	16549	100

Kaynak: Sanayide yer seçimi anketi

Adapazarı Ovası'nda Sanayini Yer Seçimi Üzerinde Etkili Olan Faktörler ve Sanayinin Dağılımı isimli yüksek lisans tez çalışmasında kullanılan anket sonuçlarına göre işletmelerin %12'si kadın iş gücü arzını çok iyi, %36'sı tatminkâr bulmakta, sadece %11'i yetersiz, %41'i ise önemsiz bulmaktadır (Ufuk, C. 2008, S.50). Sanayi kuruluşlarında istihdam edilen kadın sayısının az olmasının başlıca nedeni olarak metal sanayi gibi ağır sanayi işlerine kadınların dayanıksız olması gösterilebilir. Bahsi geçen tez çalışmasında araştırmaya katılan sanayi kuruluşlarının %8'i bayan eleman çalıştırmamakta, %1'i 500'den fazla bayan eleman çalıştırmaktadır. Bunlar genellikle tekstil sanayi kuruluşlarıdır. Diğer sektörlerde bayan elemanlar genellikle idari işlerde, temizlik ve yemekhane vb. diğer işlerde çalıştırılmakta olup üretimde bayan eleman çalıştırmayan sanayi kuruluşlarının oranı 39 tesis ile %53'tür (Tablo:3).

Şekil 2: Sakarya'da sanayi kuruluşlarında çalışanların cinsiyet yapısı ve sektörlere göre dağılımı

	Gıda	Tekstil	Orman	Kimya	Yapı İnşaat	Taşıt	Metal	Makine	Elektrik-elektron	Diğer	Toplam
BAY	1645	569	700	419	226	5603	1706	1631	482	377	13358
BAYAN	562	1759	53	43	7	474	137	82	61	13	3191
TOPLAM	2207	2328	753	462	233	6077	1843	1713	543	390	16549

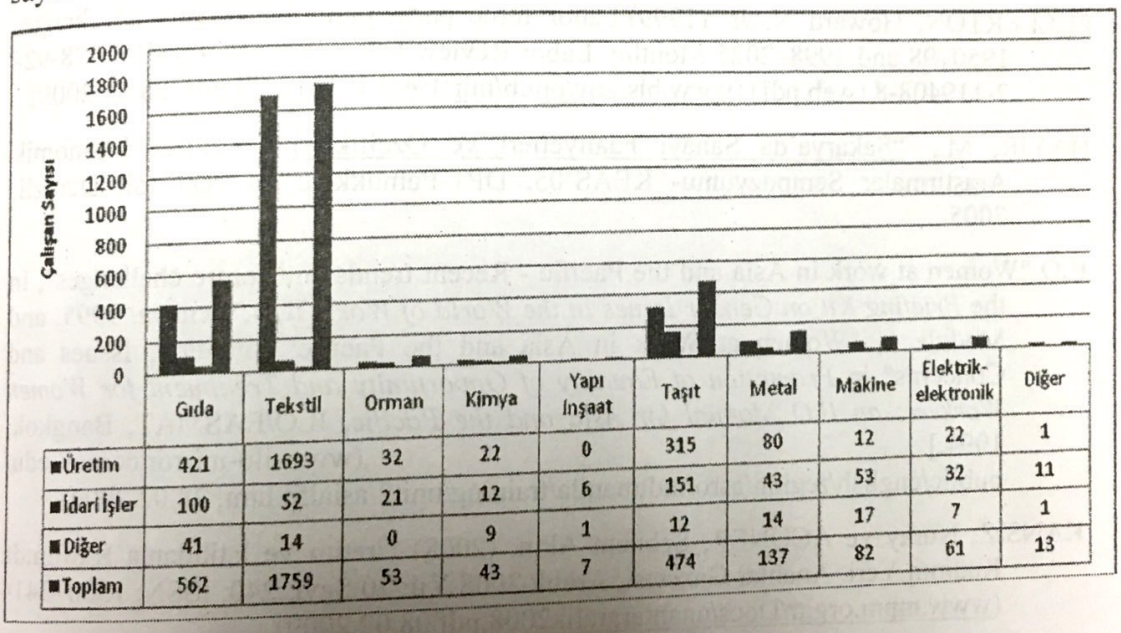
Kaynak: Sanayide yer seçimi anketi

Genel manada Sakarya sanayisinde kadın iş gücü konusunda bir sıkıntı bulunmamaktadır. Bu durum mevcut sanayi yapısı içerisinde Sakarya'da çalışmak isteyen kadın iş gücüne fazla imkân tanımamaktadır. Konumu nedeniyle her gün yeni sanayi işletmelerinin açılmakta olduğu Sakarya ili hala

CamScanner ile tarandı

istihdam da tarım ağırlıklı konumunu korumaktadır. Türkiye genelinde çalışanların 2008 yılı sonu itibarı ile % 44.46 sı tarımda istihdam edilmişken bu aran Sakarya ilinde 2000 yılında % 82.91'dir. Burada ki verilerin farklı yıllarda olmasının ve Sakarya'daki 2000 sayımının hemen öncesinde ilin yaşamış olduğu deprem çok farlı sonuçların oluşmasında etkili olmuştur. İller bazında yeni sonuçların olmaması Sakarya'ya ait yeni verilerin kullanılmasını engellemiştir. Sahada yapılmış olan yeni çalışmalar ildeki sanayi kuruluşlarının 2001 sonrasında % 95 oranında arttığını göstermiştir (Ufuk, 2008 S: 40.). Fakat imalat sanayinin 2000 yılında %5 olan istihdam oranı iki katına çıkmış ve %10 olmuş olsa dahi Sakarya'da hala tarım istihdamının çok önemli olduğu görülür. Kadınların tarım dışında istihdam oranlarını artırmak için kadın istihdam oranlarının yüksek olduğu sanayi kollarına ilde yer vermek gerekmektedir. Şekil 3'da Sakarya'da kadınların istihdam edildiği başlıca sektörleri ve bu sektörlerde hangi işlerde çalıştığını görmekteyiz. Tekstil, Gıda ve Taşıt araçları sanayi kadınların en fazla istihdam edildiği sanayi kollarıdır. Metal ve makine sanayi ağırlıklı olan sanayi kollarının yanında gıda ve tekstil sanayi yatırımlarının artırılması kadına olan talebinde artmasına yardımcı olacaktır.

Şekil 3: Sakarya'da sektörlere ve işletmedeki görev yerlerine göre çalışan bayan sayıları

	Gıda	Tekstil	Orman	Kimya	Yapı İnşaat	Taşıt	Metal	Makine	Elektrik-elektronik	Diğer
Üretim	421	1693	32	22	0	315	80	12	22	1
İdari İşler	100	52	21	12	6	151	43	53	32	11
Diğer	41	14	0	9	1	12	14	17	7	1
Toplam	562	1759	53	43	7	474	137	82	61	13

Kaynak: Sanayide yer seçimi anketi

Sonuç

Kadının sanayideki istihdamına yönelik olarak hazırlamış olduğumuz bu çalışma da Sakarya sanayisi ele alınmıştır. Fakat bu yapılmadan önce ilin sanayi istihdamı konusundaki sonuçlarının bir anlam kazanabilmesi için Dünya ve Türkiye'deki genel yapıyı ortaya koymaya çalıştık. Dünya genelinde kadınlar erkeklere göre çalışma hayatında daha az yer almaktadırlar. Erkek ve kadınların istihdam oranları arasındaki farkın en fazla olduğu coğrafyalar İslam dünyasına ait bölgeler. Ülkemizde de erkekler kadınlardan %50 yakın oranda daha fazla iş hayatında yer olmaktadırlar. Bu oranlar tarım dışındaki alanlara bakıldığında daha fazla açılmaktadır. Hizmet sektörü kadınların daha fazla çalıştığı ikinci sektörken sanayi son sırada gelmektedir.

CamScanner ile tarandı

Sakarya'da sanayi kuruluşları üzerine yaptığımız çalışmada kadın iş gücü konusunda bir sıkıntı yaşanmadığı ve işletmelerin kadın iş gücü temini konusunda her hangi bir sıkıntılarının olmadığını tespit ettik. Kadınlar genelde gıda ve tekstil sektörlerinde çalışmaktadırlar ve sanayide çalışanların yaklaşık % 20'sını oluşturmaktadırlar. Nüfusun yarısının kadın olduğu düşünülürse bu oran son derece düşüktür.

Sanayide ki kadın istihdamını artıra bilmek için her şeyden önce ağırlıklı olarak kadınların istihdam edildiği sanayi kollarının açılmasının teşvik edilmesi gerekir. Bunlarda öncelikle tarım ve tekstildir. Tarım alanlarının bölgede yoğun olması bu sanayi kolu için hammaddenin temini konusunda kolaylıklar sağlayacaktır. Gıda sanayisinde de özellikle pazara yakın alanlarda kurulması gereken taze tüketilmesi gereken hazır gıda tüketimine yönelik işletmelere ağırlık verilebilir. Tekstilde ise İstanbul'da bulunan ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle zor durumda kalan sanayi iletmelerinin nakli yoluna gidile bilinir. Bu sayede işletmeler daha ucuza üreterek pazar rekabetini artırabilirler.

Kaynakça:

D.İ.E (Devlet İstatistik Enstitüsü), (2002), 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, İl Sakarya, DİE Yayını, ISBN: 975–19–3338–2, Ankara.

FULLERTON, Howard N. Jr. (1999),Labor force participation: 75 years of change, 1950–98 and 1998–2025 Monthly Labor Review December 1999, ISBN 978-92-2-119408-8 (web pdf) (www.bls.gov/opub/mlr/1999/12/art1full.pdf, 28.02.2009)

HAYIR, M., "Sakarya'da Sanayi Faaliyetleri ve Özellikleri", Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu- KEAS'05, DPT-Pamukkale Üniversitesi, Denizli, 2005

ILO "Women at work in Asia and the Pacific - Recent trends and future challenges", in the *Briefing Kit on Gender Issues in the World of Work*, ILO, Geneva, 1995; and Module 1, "Women at Work in Asia and the Pacific: Situation, Issues and Concerns" in *Promotion of Equality of Opportunity and Treatment for Women Workers: an ILO Manual for Asia and the Pacific*, ILO/EASMAT, Bangkok, 1994.] ,(www-ilo-mirror.cornell.edu/public/english/region/asro/mdtmanila/training/unit2/asialfp.htm, 28.02.2009)

KANSIZ, Nuray ve ACUNER, Şebnem Akın, (2008) Üretim ve İstihdama Katılımda Kadının Yeri, Anahtar Gazetesi, Aralık 2008 Yıl: 20 Sayı: 240, ISSN: 1300–2414 (www.mpm.org.tr/Docs/anahtararalik2008.pdf 08.02.2009)

KAPSOS, Steven, (2007) Economic and Labour Market Papers, World and regional trends in labour force participation: Methodologies and key results, International Labour Office, Geneva, 2007, (http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/download/kps02.pdf, 28.02.2009)

SANDIKLI, Feride (2008), Aktif Yaşamda Kadın: Türkiye Örneği, (www.aktifkadin.org/jpg/bildiri/AKTİF%20YAŞAMDA%20KADIN.doc 14.02.2009)

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2008), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, (www.aileicisiddet.net/egitim/set/Toplumsal-Cinsiyet-Esitligi.pdf 13.02.2009)

CamScanner ile tarandı

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009, Türkiye'de Kadının Durumu, Ankara (http://www.ksgm.gov.tr/index.php 23.02.2009)

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, (2008), Sakarya 2007 Yılı İşgücü Piyasası Araştırması Sonuç Raporu, Ankara

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), (2003), Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı 2002, ISBN. 975–19–3181–9, Ankara

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), (2009), Adresse Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, (www.tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul 15.02.2009)

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), (2009), İstihdam Edilenlerin Yıllar Ve Cinsiyete Göre İktisadi Faaliyet Kolları, (http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=25&ust_id=8 15.02.2009)

UFUK, Cengiz (2008), Adapazarı Ovası'nda Sanayinin Yer Seçimi Üzerinde Etkili Olan Faktörler ve Sanayinin Dağılımı, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez

www.ilo.org/public/english/employment/gems/eeo/download/kilm01.pdf, 28.02.2009

CamScanner ile tarandı